

Asia: VN/9765/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimistä annettujen direktiivien täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan yleiset huomiot esityksestä

Ammattiliitto Pro kannattaa käsiteltävien direktiivien tavoitetta luoda jäsenvaltioiden itsenäisille yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimille aiempaa vahvemmat puitteet yhdenvertaisen kohtelun ja yhtäläisten mahdollisuuksien edistämiseksi ja kaikenlaisen syrjinnän torjumiseksi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvodirektiivien kattamilla aloilla.

Huomiot oikeudenkäyntiin liittyvistä ehdotuksista: a) hyvityskanteen määräajan keskeytyminen valtuutetun johtaman sovintomenettelyn ajaksi sekä yhdenvertaisuuslain mukaisissa asioissa lautakunnan ratkaisun lainvoimaiseksi tulon asti ja b) tasa-arvovaltuutetun oikeus tulla kuulluksi tuomioistuimessa tasa-arvolain soveltamista koskevissa asioissa

Ammattiliitto Pro tukee ehdotettua muutosta kanneajan kulumisen keskeyttämisestä, kunnes lautakunnan päätös on tullut lainvoimaiseksi, sekä hyvityskanteen määräajan keskeytymistä valtuutetun johtaman sovintomenettelyn ajaksi.

Lisäksi Ammattiliitto Pro esittää, että kanneajat kaikissa tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain mukaisissa syrjintätilanteissa yhdenmukaistetaan palkka-avoimuusdirektiivin palkkasyrjintätilanteita koskevaan kolmeen vuoteen. Tämä selkeyttäisi sääntelyä.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelinten riippumattomuus ja siihen liittyvät muutosehdotukset: lautakunnan henkilöstön nimittämistoimivalta ja valtuutettujen sidonnaisuusilmoitukset

Ammattiliitto Pro pitää esityksiä oikeasuuntaisina.

Esityksessä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan pääsihteerin nimittämistoimivalta siirrettäisiin oikeusministeriöltä valtioneuvostolle ja lautakunnan muun henkilöstön nimittämistoimivalta oikeusministeriöltä lautakunnalle itselleen.

Ammattiliitto Pro toteaa, että valtioneuvosto nimittää myös yhdenvertaisuus- ja tasa-arvovaltuutetut. Pro pitää myös lautakunnan henkilöstön nimittämistoimivallan siirtämistä lautakunnalle perusteltuna. Lautakunta on esityksen mukaan tähänkin saakka huolehtinut henkilökuntansa rekrytoinnista, ja oikeusministeriö on tehnyt nimityksen lautakunnan ehdotusten mukaan.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun ja tasa-arvovaltuutetun työn järjestämiseen liittyvät asiat: toimivallan delegointimahdollisuus, toimiston sisäinen organisointi, kertomusten sisältö, syrjintää epäilevälle annettavat tiedot

Ammattiliitto Pro pitää esityksiä oikeasuuntaisina.

Tasa-arvolakiin ja yhdenvertaisuuslakiin ollaan lisäämässä määräystä syrjintää epäilevälle valtuutettuun yhteyttä ottavalle annettavista tiedoista, kuten asian käsittelystä valtuutetun toimistossa, oikeussuojakeinosta sekä mahdollisuudesta saada asiassa muuta tukea. Esityksen mukaan mahdollisuus saada muuta tukea voisi tarkoittaa esimerkiksi erilaisten järjestöjen tarjoamia palveluita, oikeusaputoimistoja ja terveydenhuollon palveluita. Ammattiliitto Pro ehdottaa, että esitys mainitsisi myös ammattiliittojen tarjoamat palvelut.

Huomiot yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimistä annettujen direktiivien sellaisista säännöksistä, joiden ei esitysluonnoksessa ole katsottu edellyttävän lainsäädäntömuutoksia

Direktiivien mukaan on tärkeää, että yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimet kiinnittävät huomiota risteävään syrjintään, jolla tarkoitetaan sekä sukupuoleen, että yhteen tai useampaan muuhun syrjintäperusteeseen perustuvaa syrjintää.

Pro toteaa, että moniperusteisen ja risteävän syrjinnän valvontaa olisi tullut yhdenmukaistaa ja selkeyttää direktiivin toimeenpanossa. Tasa-arvovaltuutetulla ei ole selkeää oikeutta puuttua sellaiseen moniperustaiseen syrjintään, jossa sukupuolen lisäksi myös jokin toinen syrjintäperuste (kuten esimerkiksi ikä, etninen alkuperä tai uskonto) on ollut syynä henkilön syrjivään kohteluun.

Direktiivit edellyttävät, että jäsenvaltiot varmistavat, että kullakin yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelimellä on käytettävissään tarvittavat resurssit, jotta se voi hoitaa kaikki tehtävänsä ja toimia tuloksellisesti. Resurssien on mahdollistettava tehtävien tehokas hoitaminen kohtuullisessa ajassa tai säädetyissä kansallisissa määräajoissa, myös silloin kun elimille annetaan uusia tehtäviä. Ammattiliitto Pro vaatii, että tähän tulee kiinnittää enemmän huomiota Suomessa. Kansallisen

talousarviomenettelyn on varmistettava nämä resurssit sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoelinten mahdollisuus hallinnoida omia taloudellisia ja muita resurssejaan nykyistä paremmin.

Esimerkiksi tasa-arvovaltuutettu on tuonut esille, että oikeusministeriön asettamassa selvityshankkeessa on todettu, että nykyinen valtionhallinnon tulosohejaus, jota sovelletaan myös tasa-arvovaltuutettuun, muodostaa ilmeisen uhan valtuutettujen itsenäisyydelle (Oikeusministeriön julkaisuja 2019:11, s. 88).

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslautakunta on tuonut esille, että riippumattomuuden varmistamiseksi sillä tulisi olla oma eduskunnan vahvistama määräraha. Vuodesta 2020 alkaen lautakunnan määräraha on ollut osa oikeusministeriön oman toiminnan toimintamäärärahaa. Lautakunta katsoo omassa lausunnossaan, että vain järjestämällä lautakunnan määräraha omalle erilliselle eduskunnan päätösvaltaan kuuluvalla momentilla, turvataan lautakunnan itsenäinen ja riippumaton asema suhteessa sen valvonnan kohteena olevaan toimeenpanovaltaa käyttävään poliittisessa ohjauksessa olevaan oikeusministeriöön.

Huomiot ehdotusten vaikutuksista

Ei kommentteja.

Muut huomiot

Ammattiliitto Pro kannattaa kappaleessa 5. Muut toteuttamisvaihtoehdot esiteltyä hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa esille tullutta tarvetta yhdenmukaistaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakeja sekä yhdenvertaisuusvaltuutettua ja tasa-arvovaltuutettua koskevaa sääntelyä.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaan ei voi viedä yhdenvertaisuuslain mukaisia työelämäasioita. Lakien välillä on eroja myös vireillepano-oikeudessa. Muun kuin työelämään liittyvän yhdenvertaisuuslain mukaisen asian voi viedä lautakuntaan syrjinnän uhri, yhdenvertaisuusvaltuutettu tai yhdenvertaisuutta edistävä yhteisö, kun taas tasa-arvolain mukaisen asian voi viedä lautakuntaan vain tasa-arvovaltuutettu tai työmarkkinakeskusjärjestö.

Ammattiliitto Pro esittää, että syrjinnän suoja ja valvontaa tulee yhtenäistää eri syrjintäperusteilla. Myös työelämän yhdenvertaisuutta koskeva asia tulee voida viedä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslautakuntaan. Lisäksi Pro esittää, että tasa-arvolain mukaisen asian voisi lautakuntaan viedä tasa-arvovaltuutetun lisäksi myös työmarkkinakeskusjärjestö ja ammattiliitto.

Lehtoranta Tanja
Ammattiliitto Pro ry